

nebešťanek. A mezitím měl i s pozemšťankami asi mandel dětí, nikoli naštěstí těch ženských: s Niobou, Majou, se sestrou této Taygétou, ještě s jinou její sestrou Elektrou atd. A jak zchytra Jupiter na ty holky chodil: na Io co nevinný oblak, na Danaé co zlatý déšť, na Junonu co kukačka, na Ledu co labuť, na Evropu co bejkl!

Ovšem – manželka jeho, božská Juno, mu nezůstala v dluhu! Vykrálala mu několikrát řádně. Navařila „houbové polívky“ desetkrát za den. Vynadala před celým nebem. A když jí napadlo – no ale takové věci se na dámy nepovídají – pšt! Arci – mohl by někdo přijít a zeptat se směle například, odkud madaminka počala například Tyfoea, syna – ale pšt-pšt!

Inu – bude to pro všeliká manželství hezounký rok, tenhleten 1889!

Ale copak je nám mládencům po tom.

Vinšuju zdravý, šťastný, veselý nový rok!

Národní listy, 30. prosince 1888

Já jsem to věděl všechno!

Řeknu to zcela upřímně: já nemohu Bismarcka už ani cítit! V takových věcech je beztoho nejlepší odevřenost – muž proti muži! A já mám ku své nenávisti příčinu osobní, velikou, mohu o něm mluvit jako – no víte jako ten o – no víte o tom: „Nemohu ho vystát! Kdykoli mám vtíp už na jazyku, on jej pronese přede mnou!“ – Což o to, ono mu to ovšem lichotí, když mu někdo řekne – a pochlebníků je všude dost: „Kolosalní nápad! Zrovna jakoby od Δ!“ – a já bych mu ždíbek své slávy konečně dopřál; ale když mi to kazí nedělní obchod!

Čtyři neděle už se nosím s vtípem o barónu Münchhausenu, čili po česku – protože my Čechové nemáme šlechtu – o panu Prášilovi, – tumáš! Někdo tam nahoře v Berlíně vysvětluje Bismarckovi Edisonův fonograf, a on, Bismarck, si zavtipkuje: „Toť je jako s tou Münchhausenovou poštovní trubkou, když v ní rozmrzala natroubená píseň!“ A noviny, to se rozumí, ihned: „Trefný, znamenitý nápad!“ Po čertech těžká pak konkurence: já nemohu také ještě mezi týdnem mluvit – a teď jsem počtykrát v neděli musel čtenáři naprosto jiné věci říkat –

Ale nápad je dobrý. Protože se zakládá na čiré pravdě. Ano, ano, už je dnes po Prášilech! Co je nám dnes ještě ta trubka páně Prášilova, které se lidstvo obdivovalo po dvě století a která tu svou píseň odtroubila přece

jenom jednou, a i to jen kdy sama chtěla, – je už daleko překonána opravdovým fonografem, který odtrubuje, kdykoli a kolikrát my chceme! A kachny páně Prášilovy, kterými povznes se do povětří, – ty jsou daleko zas překonány všemi možnými našimi balouny! A kanóny páně Prášilovy jsou daleko překonány těmi kanóny, které dnes nepříteli trefují „odzadu“, a střilejí tedy „kolem rohu!“ A kuň páně Prášilův, který se snesl bez úrazu ze špičky věže, je daleko překonán dvacíti Amerikány, kteří se balounovými padáky snášejí až z výši dvacíti věží. Ach už je po všech těch oblíbených povídkách fantastických – vždyť už je věru i po těch našich starých pohádkách zlatých! Co je nám dnes ještě „Dlouhý Široký a Bystrozraký“!? Vezmu si železniční vláček – nemusí být ani tak zvláště „dlouhý“ – a přelítnu za den „patero království!“ Vezmu si maličkou parní pumpu a vypiju celé jezero! Vezmu si teleskop, telegraf, telefon a dovím se všeho a všeho, co děje se v daleké dál! Co je nám dnes ještě ta „vděčná rybička“, která vynášela prstýnek z mořské tůně, co „zlatá muška“, která uměla naslouchat mravencům, – vezmu si potápěcí zvon, vezmu mikrofon – ech už je po pohádkách, už žijeme sami jakoby v pohádkovém víru – a člověk je z toho celý už pitomý, hlava mu jde kolem, on světu už ani nerozumí –

Vzpomínám si nazpět. O nějakých čtyřicet let, když parní vozy a parní stroje zrovna začaly hýbat trošičku světem. Vyšel tenkrát obraz, humoristický, satirický: čeledín sedí na parním pluhu, oře a čte přitom noviny. Triumf vši lidské fantazie – znamenitý vtíp – lidstvo se popadalo za břicho! A dnes? Vzpomínám nazpět o dvacet let. Byly v módě fantastické povídky, jakže to bude vypadat roku... nebo roku... při stálém postupu té divoké vynalezavosti lidské – já sám jsem psal tenkrát pro Humory povídky podobné, a – dnes? Dnes už se ani nikdo netroufá napsati historku takovou – než by ji dopsal, snad už by každá ta „hloupost“, každá ta „nemožnost“, všechn ten „nesmysl“ byl živoucím skutkem! Žijeme v době, kdy „nemožnost“ zmizela ze světa, kdy hloupost vzbuzuje obdiv. Aby byl ještě tedy před desíti lety hostitel hostům svým řekl: „A teď trochu zábavy! Kterou tenórovou partii chcete od Mierzwińského slyšet? Mám je tu všechny ve vosku! Či chcete trochu snad poslouchat, jak hučí Niagara? Nebo se trošičku zatrást při řvaní berberského lva? Včera přišlo čerstvé!“ Hosté by byli myslili, že hostitel je potrhlý, lva? Má v hlavě, – ani za vtíp by to nebyli měli – „Taková hloupost!“ – Nebo že má v hlavě, – ani za vtíp by to nebyli měli – „Taková hloupost!“ – Nebo aby pražský pan hostitel před pěti lety byl řekl: „Počkejte minoutku – to se dovíme ihned! Zeptáme se na to mého syna v Pešti. – Poslouchej, Franci, jsi teď doma...“ – „Taková hloupost!“ –

Tyhle dny potkali jsme se s doktorem F. – „Škoda že jste nebyl v Americe, – tam byste se měl ještě podívat!“ praví v rozmluvě ke mně. „Mně už jízda nák škodí. Počkám, až tam budu moci pěšky,“ a dívám se, zdali se mému vtipu směje. – „No pročpak?“ a tvář jeho zůstala zcela opravdová, „když budou teď stavět most přes La Manche, dojdou také k tomu, aby postavili přes okeán. Nadělají ostrůvků pro stavbu pilířů – most bude mimo železnou dráhu moci sloužit i obyčejným povozům, ano i lidem pěším – na ostrůvcích mohou být hotely...“ –

Bude to podivně, přepodivně vypadat na tom našem světě! Vezměme například tedy bitvy! Prach už nebude kouřit a smrdět, kanóny už nebudou bouchat! No, zcela nové to ovšem není: kdysi u Thermopyl byla jakási bitva, která prý také nesmrděla! A rovněž nesmrděla prý bitva mezi Zábojem a Luděkem – teprve o celé tisíciletí později přišli profesoři české university a trochu ji osmradili! A bude to přece jenom proti nynější zvyklosti naší a kdoví co při moderním proudu se ještě stane! Když prach nebude smrdět, je tedy možno, že příjemně zavoní. Když kanóny nebudou bouchat, možno, že budou vydávat libezné zvuky. A když bude lahoděno už několika smyslům, pročpak by se ještě neudálo, aby také střelná rána působila smyslnou rozkoš a dělovou kulí trefený aby mimovolně křiknul: „Sakra, to je to dobré!“

Bambitky, ručnice, mitrailleusy a kanóny se tedy naladí, seštemují, a bitvu jako by prováděl veliký orchestr o několika sborech.

Vojevůdcem bude teď „virtuos“, který bude provádět dobře už osvědčené, klasické skladby, tedy umělec reproduktivní; nebo „komponista“, muž produktivní, který si zkomponuje svoje bitvy pokaždé sám. Poslední druh ovšem že bude váženější.

Vojenské sbory se postaví a přihotoví zbraně. Opakovačka jim udá „a“, místo oboe. Těm, kteří hrajou u jednotlivých nástrojů „prim“, sdělen už tajný plán: „Napřed g moll, dolce, larghetto, snad tím nepříteli oklameme; ale pak s C dur na něho!“

Vojevůdce zasedne k dirigentskému stolku a zaklepá. Zaklepá podruhé, zdvihne obě ruce, a teď to začne. – „Aha, oni na nás do E – no počkejte!“ – „Fis – Fis na pravém křídle!“ – „Neusněte mně tam v centru – vivace – allegro!“ – „Hrom do toho, vždyť tady není žádná pauza!“ – A skladba bude mezitím pokračovat a vířit dál a dál, mohutnět do forte a zase podechovat až do pianissima, průvodní motiv bude růst a pronikat, skladba bude postupovat – vítězit – finale – triumphale – kapelník odklepá a kolkolem po světě zazní potlesk, že se budou až oblaka trást! A lehce i těžce ranění, umírající i mrtví budou

v pochopitelném nadšení aplaudovat s sebou a volat: „Da capo – da capo!“

A někde tu v koutečku bude stát fonograf a zachytne znamenitou bitvu do vosku už pro všechny časy! Za sto, za tisíc let, kdykoli mohou si ji lidé opakovat! Už bych si věru rád s ním, s tím fonografem, sám také trochu zahrál! Rád trochu si do vosku nacytil zajímavých pro mne zvuků! Vždyť jako jsou kapesní aparáty fotografické, budou přece také kapesní aparáty fonografické, – vtíp o dělání si uzlu do kapesního šátku – „Abych tu árii nezapomněl!“ – nebude snad už za měsíc žádným více vtípem!

Však už teď se fonografují tisícové věci! Pan Edison má paní a ta paní má dítě – šestiměsíční mrně – a měsíc co měsíc paní Edisonová si už zafonografovala, jakže to mrně bečí. Když si tak pomyslím, co jen jediný člověk se ve svém životě navrní, napláče, namluví, nakřičí – pěkně děkuju, to bude za padesát let nahromaděno pěkného řvaní! –

Že prý je už na samém tom voskovaném válci znát, mluví-li žena nebo mužský, zpíval-li soprán neb bas, – budeme tedy snad ty voskované pláště jednou číst, jako muzikant čte a slyší i bez nástroje a zpěvu na papíře každíčkou skladbu! Tomu ale budeme se musít nejspíše zvláště pak učit, jako stenografii, jako – ech už zase učení nové! Ovšem že tentokrát praktické, člověk z fonografu bude alespoň něco mít –

Až já k Novému roku budu rozepisovat vizitkové svoje fotografie a ty fotografie budou mým hlasem říkat „Šťastný a veselý!“ a pak zamlasknou, jako by daly pusy –!

Až si toužící mileneček dá svoji milou „na válec“ a z vosku vyleti sladce jako med to její: „Máš ty mne opravdu rád?“ a on se zmýlí a vtiskne za to na válec hubičku a zavoskuje si hubu –!

Až hodný, povedený zeť bude si moci zpřítomnit svoji vzdálenou tchyni, naslouchat jejímu drahému hlasu – no arcí, arcí – živoucí tchyni mu fonograf přece jen nenahradí –!

Až starý mládenec za prázdné chvíle si uspořádá kongres svých milenek bývalých, nastrčí do třiceti fonografů třicet voskových válců, najme si třicet posluhů a nechá je najednou točit za třicet mosazných klik –!

A může si zábavu ještě pak stupňovat – může nechat milenky najednou promlouvat hlubokým basem – a drmolit zase jako kávovým mlejnkem, neboť fonograf mluví také výš či níž, pomaleji či rychleji – on karikuje – je pomůcka komická – něco pro Jindřicha Mošnu –: „No jakýpak tohleto udělá tedy efekt!? I hrome – žádný – to by se nikdo ani neušklíbil – čerstvěji – čerstvěji – hehehe – to bude teď bouřka!“

A bude i pomůcka literární! Milenec mluví do fonografu něco pro svou milou – vejde jiná milá, mluví do toho – zápletka – veselohra – spisovatelé, honem!

Ba bude najisto i pomůcka vědecká, jakou dnes je například již telefon. Dnes naslouchá medik už v Praze, jak klepe srdce někomu ve Staré Libni. Právnik uzavírá z Prahy do Vídně „smlouvu na elektrické cestě“. A teolog – cožpak teolog – teologie vždycky kráčí v čele! Už po čtyřicet let posílají papežové požehnání telegrafická, a jsou prý vskutku zcela tolik platna jako ta, která udílají ústně!

Jen kdyby nebylo těch železných drátů při všem! Těch houstnoucích sítí nad naší hlavou! Přitahují mraky, hrom do strojů bije –

Ale ještě jsem neviděl také ten telefonní vynález nejnovější! Redaktor sedí pohodlně u psacího stolku, má na hlavě přilbu, z té vychází drát, ten jde k telefonnímu stroji – redaktor naslouchá a už také hned píše –

Jenže jsou ty vynálezy všechny dosud jen pro jediné „čidlo“, pro sluch. No – Edison už slibil, že se postará i o „čidla“ ostatní! Už prý je tomu na stopě a budeme prý po drátě zrovna tak daleko vidět, jak daleko teď slyšíme po něm.

Ucho – oko – teď jen ještě něco pro jazyk! Abych moh mezi chůzí po Příkopech pochutnávat si na teleci s vínem, zrovna teď v Bruselu u „Tří kaprů“ vyndané z trouby!

Myslím: zakrátko asi to bude takhle. Nebude člověka, aby neměl na hlavě přilbu, – doma i na ulici, chodě, sedě i leže. Jeden drát vychází od ucha, druhý od oka, třetí od huby –

A jednoho dne pojednou přijde mračno – ukrutné mračno – začne do toho všeho mlátit a tlouct – pobije lidstvo od prvního do posledního –

Konec světa. Poslední soud!

A čtenář mne potká a zaklepe mi na rameno: „Ty jsi to věděl všechno!“

Národní listy, 20. října 1889

Navrhuju: Vynalezni někdo oftalmograf

Branami přijíždějí formani a přivázejí nám šedivé jíní. Po ulicích hemží se mužští ve zfalšovatelých kabátech zimních, vynešených zrovna odněkud ze zastavárny. Od domu k domu, po schodech nahoru dolů šourají se uhlířští poslíčkové s centovou svojí tíží a od úst se jim jen jen

kouří. Zima – už je tu zima – už se blížíme zimnímu slunovratu – rok chýlí se ku svému konci.

Ale nežli doběhne, ještě tu něco pěkného na nás čeká. Ostuda! Krásná, obrovská, ostuda všech ostud. Ano! A sice: *výsledek loterie ve prospěch českého divadla v Brně*. Je to loterie národní, ve prospěch divadla národního, a národ nechal loterii i divadlo na holičkách. Ostuda samorostlá, čistě česká, zcela naše.

Omluva není žádná. Času bylo dost: několik let. Peněžitý požadavek byl skromný: zlatka lós – sto tisíc lósů. A vytáčka „politická omrzelost“ je zde až hloupa – kdo může tak tančit jako my, den co den na dvaceti místech tančit, za masopust v jediné Praze na 3210 plesích tančit, není omrzelý, je hejsek. A také ani nejhudší na duchu nemůže říci, že snad důležitost věci nepochopil. Víme stejně všichni, co způsobilo Národní divadlo v Praze, a co by způsobilo tedy také v Brně. Víme, že drahé to naše divadlo pražské trvale nepokvete, nebude-li pro výměnu výkonných sil, pro pěstování repertoáru, pro básnickou i skladatelskou produkci pořízeno ještě podobné divadlo druhé. Víme, že z těch dvou celoročních musí přirozeně pak po vlastech vzrůst ještě síla divadel sezónních, a z těch zase vzrůst veškeren národní život do velikosti doposud ani netušené. To všechno víme – dobře, výborně víme, a přece nečinně čumíme. –

Ovšem, ještě je do vánoc konečně času dost. Trochu po národě svěžího dechu, a ten „drobeček“ je mžikem překonán – alespoň tak, že vyvázneme i s prospěchem, i se ctí. A on *jest* právě teď takový svěžejší dech – nu ať si každý zaklepe na vlastní prsa. –

Lhalo by se ale, kdyby se řeklo, že neděláme také jinak nic. Děláme. A sice totéž, co jsme dělali vloni, předloním atd. Šest neděl bude masopust, osm neděl je k němu třeba příprav. A konají se s opravdovostí téměř státnickou. Na všech stranách.

Taneční učitel oznamuje, že vyučuje „svoji“ obzvlášť výbornou metodou, totiž: nohama. Plesový výbor vystupuje před domem ze svého fiakru s tváří, jako by přinášel vykoupení ze vši té pozemské bíd. A děvčátko na vdavky rozkvetlé kloní hlavičku do bílé dlaně a přemýšlí, kterého si asi vezme. Toho hezkého, dítě. Hezká si bere hezkého, hezký si bere hezkou – pravidlo Darwinovo: „natural selection“, „přirozený výběr“! Z čehož potom pochází, že lidstvo je pořád hezčí a hezčí. Jde to věru postupem náramně rychlým, za jednu, za dvě generace už se to vidí. Přiznávám se například, že teď potkávám začasto mužské, kteří jsou – *ještě* hezčí, než jsem býval já sám! No když povídám!